

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Згода Юлія Анатоліївна КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ШАХРАЙСЬКИХ СХЕМ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.	708
Кухарук Ігор Миколайович ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК СКЛАДОВОЇ АДВОКАТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ .	710
Ляховецький Сергій Олександрович ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИН СМЕРТІ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ, ЗАМАСКОВАНИХ ПІД САМОГУБСТВО	712
Макогін Ірина Володимирівна ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВІПІЗНАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО ЯК ВАЖЛИВА СЛІДЧА (РОЗШУКОВА) ДІЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВБИВСТВ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	715
Мунтяну Юліан Іванович ОКРЕМІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.	718
Мурашко Анастасія Сергіївна «ПРОФІЛЮВАННЯ» ТА «МОДЕЛЮВАННЯ» ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.	720
Паламарчук Олексій Олександрович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ВЧИНЕННЯ КРАДІЖОК ОРГАНІЗОВАНИМ ЗЛОЧИННИМ УГРУПУВАННЯМ.	723
Пишненко Ірина Юріївна КРИМІНАЛІСТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ ПІДОЗРЮВАНОГО ТА ПОТЕРПІЛОГО	726
Радецький Сергій Віталійович ЩОДО СУТНОСТІ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ	728
Сон Людмила Анатоліївна ХАРАКТЕРИСТИКА ТИПОВИХ СПОСОБІВ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКРАДЕННЯМ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	730
Стародубов Олександр Сергійович ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ.	732
Черниш Юрій Петрович КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	735
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	739

реміщення таких дітей на територію держави-агресора – розподіл таких дітей у межах цієї держави із наданням їм різного правового статусу;

по-друге, безпосередні одиничні викрадення дітей військовослужбовцями чи іншими громадянами держави-агресора із метою їх подальшого усиновлення тощо;

по-третє, протиправне відібрання дітей у батьків під час проведення фільтраційних заходів та їх незаконне переміщення на територію держави-агресора;

по-четверте, переміщення на територію держави агресора дітей, які внаслідок бойових дій позбавленні батьківського піклування без повідомлення органів влади України чи близьких родичів, які проживають в Україні.

Безумовно, нами виокремлені лише основні форми такої протиправної діяльності, кожна з яких потребує самостійного аналізу під час подальшого наукового пошуку.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; спосіб вчинення злочину; воєнний стан; викрадення дітей

Keywords: criminal offense; method of committing a crime; martial law; child abduction

Стародубов Олександр Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової
діяльності*

ВЗАЄМОДІЯ ПРОКУРОРА З ІНШИМИ УЧАСНИКАМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Важливим фактором, що впливає на результативність організації та проведення тактичних операцій, є якісне здійснення взаємодії між слідчим або детективом, прокурором, працівниками оперативних, оперативно-технічних підрозділів та експертних служб, тощо. О. Ю. Абакумов дає авторське визначення поняття тактичної операції під час розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою саме через призму ефективної взаємодії слідчого з іншими уповноваженими суб'єктами [1, с. 45]. А В. М. Шевчук акцентує увагу на існуванні діалектичного зв'язку між даними процесами, зазначаючи, що саме тактичні операції активізують процеси взаємодії правоохоронних органів між собою [2, с. 53].

В рамках дослідження особливостей діяльності суб'єктів взаємодії окремої уваги заслуговує роль прокурора при організації та проведенні тактичних операцій та форми його взаємодії з іншими учасниками досудового розслідування. М. А. Очеретяний серед процесуальних осіб, які несуть відповідальність за якість досудового розслідування, його планування, своєчасність,

послідовність та результативність проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, поряд із слідчим називає прокурора [3, с. 274]. Безсумнівним є те, що з даним твердженням необхідно погодитися в силу наданих відповідно до ст. 36 Кримінального процесуального кодексу України повноважень прокурору в рамках досудового розслідування [4], адже саме прокурор затверджує обвинувальний акт, складений слідчим або дізнавачем, вносить до нього правки або взагалі самостійно складає обвинувальний акт.

Взаємодія прокурора із іншими суб'єктами в рамках організації та проведення тактичних операцій може набувати тактичної та процесуальної форми.

До тактичної форми взаємодії прокурора з іншими учасниками досудового розслідування можна віднести:

- планування, організації та проведення тактичної операції. Дана форма взаємодії передбачає взаємний обмін інформацією, що отримана як із процесуальних, так і непроцесуальних джерел, висунення та обговорення версій, визначення переліку та послідовності проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів, процесуальних, організаційних та інших дій, необхідності залучення певних спеціалістів та технічного забезпечення, прийняття певних процесуальних рішень, тощо;
- проведення спільних нарад як на етапі прийняття рішення про проведення тактичної операції, так і у ході її організації та планування задля обговорення окремих деталей її реалізації, здійснення контролю за підготовкою до її проведення;
- поточний обмін інформацією щодо обставин кримінальної події та стану розслідування, реалізації окремих запланованих дій та заходів на етапі підготовки до проведення тактичної операції.

До процесуальної форми взаємодії прокурора з іншими учасниками досудового розслідування в рамках організації та проведення тактичної операції можна віднести:

- надання доручень та вказівок, зокрема: слідчому або певному органу досудового розслідування щодо проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій або інших процесуальних дій, які входять до структури тактичної операції; оперативним підрозділам щодо проведення слідчих (розшукових) дій – окрім обшуку [5, с. 20-21], негласних слідчих (розшукових) дій, які входять до структури тактичної операції;
- подання клопотань слідчому судді або погодження клопотань слідчого до слідчого судді щодо: проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій або інших процесуальних дій, які входять до структури тактичної операції;
- прийняття рішення про проведення контролю за вчиненням злочину як складової тактичної операції;

- затвердження або внесення змін до обвинувального акту, складеного слідчим, або самостійне складання обвинувального акту на основі здобутої за результатами проведення тактичної операції доказової інформації. Зокрема, частою є ситуація, коли досудове розслідування починається на основі заяви особи, у якій міститься достовірна інформація про злочин, що планується. У такій ситуації усі заплановані дії та заходи виступають частиною єдиної тактичної операції, планування та проведення якої розпочинається від моменту отримання інформації від заявника до затримання злочинця за результатами проведення контролю за вчиненням злочину. Відповідно саме за результатами проведення такої тактичної операції формується доказова база, на основі якої складається обвинувальний акт.

Список використаних джерел:

1. Абакумов О. Ю. Тактичні операції під час розслідування прийняття позиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою : дис... докт. філософ. : 081 «Право». Київ, 2024. 305 с.
2. Шевчук В. М. Тенденції та перспективи розвитку криміналістичної теорії тактичних операцій. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : зб. наук. пр. / ред. кол.: М. Л. Цимбал, В. Ю. Шепітько, Л. М. Головченко та ін. 2013. Вип. 13. С. 44–53.
3. Очеретяний М. А. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 272–276.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо проведення огляду та обшуку (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, з 2020 року по травень 2024 року. *Офіційний сайт Верховного суду України*. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KKS_oglyad_obshyk.pdf

Ключові слова: тактична операція, досудове розслідування, прокурор, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії.

Keywords: tactical operation, pre-trial investigation, prosecutor, investigative (search) actions, covert investigative (search) actions.

КЛАСИФІКАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Методологічні засади формування окремих криміналістичних методик розслідування потребують побудови класифікації об'єктів, що становлять предмет злочинного посягання. Тому у контексті положень методики виявлення та розслідування контрабанди культурних цінностей важливою є розробка класифікації культурних цінностей.

Необхідно зазначити, що у наукових працях, які розглядають культурні цінності у контекст правового регулювання механізму їх захисту та обігу, класифікація культурних цінностей будується виходячи із безпосереднього трактування положень вітчизняного та міжнародного законодавства. Зокрема, враховуючи норми Закону України «Про музеї та музейну справу» їх поділяють на державні та недержавні [1]. Відповідно до положень Методичних рекомендацій з проведення державної експертизи культурних цінностей вони поділяються на такі, що підлягають вивезенню, підлягають тимчасовому вивезенню та не підлягають вивезенню [2]. Митне законодавство поділяє культурні цінності на твори мистецтва, предмети колекціонування та антикваріат [3]. У наукових публікаціях культурні цінності пропонують класифікувати, також, за видами мистецтва, за собами створення, кількістю вимірів [4, с. 126].

Проте слід підкреслити, що наведені класифікації культурних цінностей не можуть повною мірою задовольнити потреби практики боротьби із даним проявом злочинності. Розробка криміналістичної класифікації культурних цінностей має на меті виділення їх класифікаційних груп на підставі таких критеріїв, які відображають окремі особливості механізму злочинної діяльності, предметом якої виступають культурні цінності, або ж чинять безпосередній вплив на організацію та здійснення розслідування, а також визначають особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій.

Тому вважаємо за необхідне класифікацію культурних цінностей будувати за наступними критеріями:

а) за способом обігу:

- законні культурні цінності, тобто такі, що потрапили до особи легальним способом шляхом придбання, у тому числі й через аукціон, отримані у спадок, подаровані чи передані у якості повернення боргу, тощо;
- нелегальні культурні цінності, тобто такі, що здобуті злочинним шляхом у наслідок викрадення, незаконного ввезення на територію України третіми особами та подальшого продажу чи перепродажу, отримані шахрайським шляхом, підорблені, тощо;

б) за специфікою правового режиму легалізації:

- культурні цінності, які включені до Музейного фонду України та не підлягають вивезенню за кордон;
- культурні цінності, які включені до Музейного фонду України та потребують отримання спеціального свідоцтва на право тимчасового вивезення за кордон;
- культурні цінності, які перебували у незаконному обігу на чорному ринку старовини та витворів мистецтва тривалий час, проте жодного разу не проходили експертизу культурних цінностей;
- нововиявлені культурні цінності, які не проходили належну експертизу (експертизу культурних цінностей), у тому числі здобуті чорними археологами;

в) за особливостям механізму злочинного набуття:

- культурні цінності, здобуті у результаті вчинення насильницьких або корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень;
- культурні цінності, контрабандним шляхом завезені на територію України;
- культурні цінності, здобуті у результаті вчинення корисливих кримінальних правопорушень, зокрема крадіжок із музеїв, архівів, приватних колекцій, релігійних установ, шляхом вчинення шахрайських дій, тощо;
- культурні цінності, незаконним шляхом здобуті на територіях ведення активних бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України;
- підробні культурні цінності;

г) за рівнем складності ідентифікації:

- унікальні культурні цінності, у тому числі як такі, що внесені до різноманітних каталогів та реєстрів, так і не внесені в силу різних причин. Зокрема, окремі картини чи інші твори мистецтва могли тривалий час передаватися у спадок в одній сім'ї без оформлення жодної документації у тому числі й у зв'язку із тим, що власники не розуміли істинної цінності такого предмету. Також окремі культурні цінності могли бути викрадені або загублені у результаті різних історичних подій – війон, революцій, тощо;
- об'єкти масового виробництва, що потребують експертного дослідження їх автентичності та визначення справжньої цінності задля віднесення до категорії культурних цінностей. Це можуть бути монети, що мають нумізматичну колекційну цінність, марки, старовинні амфори, антикварні сервізи, статуетки, тощо;
- культурні цінності з кримінальною історією. Тобто такі, що знаходяться у базах обліку утрачених або викрадених культурних цінностей, як: The Stolen Works of Art database Інтерполу, «Lost Art» Німецького центру культурних втрат, бази інших країн, які співпрацюють з ЮНЕСКО, База даних викрадених культурних цінностей Міністерства внутрішніх справ України, каталоги викрадених і втрачених культурних цінностей Міністерстві

культури та стратегічних комунікацій України (Каталог культурних цінностей, викрадених з музеїв та культових споруд (1984-1998 рр.), Каталог викрадених культурних цінностей, викрадених з державних музеїв, заповідників, установ та приватних колекцій (1999-2009), Catalogue of cultural property stolen from Ukrainian state museums, reserves, institutions, collections (1999-2009)) [5];

- замасковані культурні цінності, зокрема під сучасні предмети індивідуального або масового виробництва, реставровані або роз'єднані антикварні комплекти шляхом їх дроблення (коли окремі елементи сервізу транспортуються окремо);

г) за характером умов зберігання та транспортування:

- культурні цінності, які потребують створення особливих умов зберігання та транспортування (температура, вологість, убезпечення від руйнування через крихкість об'єктів);
- культурні цінності, які не потребують створення особливих умов зберігання та транспортування;

д) за розміром та наявністю можливості фрагментування (розбирання) культурних цінностей:

- габаритні культурні цінності, які не піддаються фрагментуванню (розбиранню) без заподіяння шкоди таким об'єктам;
- габаритні культурні цінності у вигляді гарнітурів чи наборів, які можуть транспортуватися окремо;
- середньогабаритні культурні цінності;
- дрібні культурні цінності, які легко розміщуються у різноманітних тайниках чи серед особистих речей злочинця, інших сучасних подібних речей, що не відносяться до культурних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Про музеї та музейну справу : Закон України від 29 червня 1995 року № 249/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-vr#top>

2. Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення державної експертизи культурних цінностей : Наказ Міністерства культури України від 15 листопада 2019 року № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0877734-19#top>

3. Митний тариф України (Групи 50-97) : Додаток до Закону України «Про Митний тариф України» від 19 жовтня 2022 року № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26976-20#top>

4. Коваленко О. В. Сучасні теоретичні підходи до класифікації культурних цінностей. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 7. Ч. 5. С. 125-127.

5. Інформація про дії у разі виявлення викрадених або втрачених культурних цінностей. *Офіційний сайт Міністерства культури та стратегічних ко-*

мунікації України. URL: <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/vykradeni-ta-vtracheni-kulturni-tsinnosti/>

Ключові слова: культурні цінності, контрабанда, криміналістична класифікація, досудове розслідування.

Keywords: cultural values, smuggling, criminalistic classification, pre-trial investigation.